

KAPITTEL 13

SKJELLAKK OG LIKNENDE; NATURLIGE GUMMIER, HARPIKSER OG ANDRE VEGETABILSKE SAFTER OG EKSTRAKTER**13.01 SKJELLAKK OG LIKNENDE; NATURLIGE GUMMIER, HARPIKSER, GUMMI-HARPIKSER OG OLEORESINER (F.EKS. BALSAMER).****I. Skjellakk og liknende.**

Disse lakkene stammer fra et harpiksaktig sekret som utskilles på en rekke tropiske trær av et insekt som hører til samme familie som kochenille- og kermeslus.

De viktigste sortene i handelen er:

- A. **Stokklakk** som vanligvis består av kvister hvor lakken er avleiret i tykkere eller tynnere lag. Denne lakk som er mørkerød av farge, er den fargerikeste av disse lakksortene.
- B. **Kornlakk** ("seed-lac") som er knust lakk, fjernet fra greinene ved utvasking. Ved denne prosess fjernes en del av fargestoffet.
- C. **Skjellakk** fremstilt ved smelting og filtrering hvorved lakken blir rensset. Den foreligger som tynne, glassaktige, rødlige eller ravfargede flak. En liknende vare i form av skiver kalles knapplakk.

Skjellakk blir i stor utstrekning brukt til lakker, i den elektriske industri samt til fremstilling av forseglingslakk.

- D. **Avfallslakk** (eller granatlakk) fremstilles av reststoffene fra skjellakkfabrikasjonen.

Disse lakkene foreligger også avfarget eller bleikt og da ofte i form av tråder oppkveilet i hesper.

Sevjen av visse orientalske tresorter som stivner under påvirkning av luft og danner en sterk hinne (såkalt "japanlakk", "kinalakk" etc.), er **unntatt (posisjon 13.02)**.

II. Naturlige gummier, harpikser, gummiharpikser og oleoresiner.

Naturlige gummier, harpikser, gummiharpikser og oleoresiner er vegetabiliske safter som stivner ved påvirkning av luft. Benevnelsene brukes ofte om hverandre. Disse varer har følgende karakteristiske trekk:

- A. Rene **gummier** er uten lukt og smak og mer eller mindre oppløselige i vann. Slike oppløsninger har en klebrig konsistens. Rene gummier brenner uten å smelte og uten lukt.
- B. **Harpikser** er uoppløselige i vann, lukter svakt, er dårlige elektriske ledere og blir negative ved oppladning. Ved opphetning blir harpiks først bløt og vil så smelte mer eller mindre fullstendig. Harpiks brenner med sotende flamme og karakteristisk lukt.
- C. **Gummiharpikser** er, som navnet antyder, naturlige blandinger av gummi og harpiks i forskjellige forhold og derfor delvis oppløselige i vann. De har vanligvis en gjennomtrengende og karakteristisk lukt og smak.
- D. **Oleoresiner** er utsondringer som hovedsakelig består av flyktige og harpiksaktige bestanddeler. **Balsamer** er oleoresiner som karakteriseres ved et stort innhold av benzo- eller kanelforbindelser.

De viktigste produktene er:

1. Gummi arabicum (av forskjellige akasiearter) (også kalt nilgummi, adengummi, senegalgummi); tragantgummi (fra visse arter *Astragalus*); basragummi; akajougummi (av tresorten *Anacardium*); indisk gummi; kirsebærgummi (også kalt gumminostras) fra forskjellige arter av rosefamilien (*Rosaceae*), for eksempel kirsebær-, plomme-, aprikos-, fersken- eller mandeltrær.
2. Friske oleoresiner (flytende) av furu (herunder terpentin), gran og andre nåletrær (rå eller renset), samt harpikser av nåletrær (galipot etc.) som finnes i tørket tilstand rundt innsnittene i trærne, og som inneholder vegetabilsk avfall.
3. Kopal (fra India, Brasil, Kongo etc.), herunder fossil kopal; kaurigummi; dammarharpiks; mastiks; elemi; sandarak; drageblod.
4. Gummigutt; ammoniakkgummi; asafoetida (dyvelsdrek); scammonium; euforbium (vortemelk); galbanum; opopanax; olibanum (røkelse); myrra; akaroidharpiks; guajakharpiks.
5. Benzo; styrax eller storax (fast eller flytende); opobalsam (tolubalsam); perubalsam; kanadabalsam; kopaivabalsam; mekkabalsam; thapsia.
6. Cannabisharpiks (rå eller renset) fra cannabisplanten. (Cannabisharpiks er et narkotikum, se for-tegnelsen som avslutter kapittel 29).

Naturlige gummier, harpikser, gummiharpikser, oleoresiner og balsamer som hører under denne posisjonen, kan være rå, vasket, renset, bleikt, knust eller malt. Men de er **unntatt** fra denne posisjonen hvis de har vært behandlet, for eksempel med vann under trykk, mineralske syrer eller varme; for eksempel gummier og gummiharpikser gjort vannoppløselige ved behandling med vann under trykk (**posisjon 13.02**), gummier gjort oppløselige ved behandling med svovelsyre (**posisjon 35.06**) og harpikser som er varmebehandlet for å gjøre dem oppløselige i tørrende oljer (**posisjon 38.06**).

Unntatt fra denne posisjonen er også:

- a. Rav (**posisjon 25.30**).
- b. Legemidler som inneholder naturlige balsamer og forskjellige tilberedte legemidler som går under navn av balsamer (**posisjon 30.03** eller **30.04**).
- c. "Lac-dye", et rødt fargestoff som utvinnes av skjellakk (**posisjon 32.03**).
- d. Resinoider av varer som hører under denne posisjonen (**posisjon 33.01**).
- e. Tallolje (også kjent som "flytende harpiks") (**posisjon 38.03**).
- f. Terpentinolje (**posisjon 38.05**).
- g. Kolofonium, harpikssyrer, harpikssprit og harpiksoljer, resinater, harpiksbek, bryggeribek og liknende produkter på basis av kolofonium (**kapittel 38**).

13.02 VEGETABILSKE SAFTER OG EKSTRAKTER; PEKTINSTOFFER, PEKTINATER OG PEKTATER; AGAR-AGAR OG ANNET PLANTESLIM SAMT ANDRE FORTYKNINGSMIDLER, OGSÅ MODIFISERTE, UTVUNNET AV VEGETABILSKE STOFFER.

A. Vegetabiliske safter og ekstrakter.

Denne posisjonen omfatter vegetabiliske safter (vegetabiliske produkter som vanligvis utvinnes ved naturlig avsondring fra trærne eller som følge av innsnitt i barken) og ekstrakter (vegetabiliske produkter ekstrahert fra det opprinnelige vegetabiliske materialet ved hjelp av oppløsningsmidler), forutsatt at de ikke er nevnt eller innbefattet i andre posisjoner i tolltariffen (se fortegnelse over unntak i slutten av avsnitt A i kommentarene til denne posisjonen).

Disse safter og ekstrakter skiller seg fra flyktige, vegetabiliske oljer, resinoider og ekstraherte oleoresiner som hører under posisjon 33.01 ved at de, bortsett fra flyktige, velluktende stoffer, inneholder en langt høyere andel av andre plantesubstanser (for eksempel klorofyll, tanniner, bitterstoffer, karbohydrater og andre uttrekkstoffer).

Safter og ekstrakter som føres under denne posisjonen, omfatter:

1. **Opium**, den tørkede saft av valmueplanten (*Papaver somniferum*) utvunnet ved innsnitt i de umodne frøkapslene eller ved ekstraksjon av stengler eller fruktkapsler. Opium foreligger vanligvis i form av kuler eller kaker av forskjellig form og størrelse. Konsentrater av valmuehalm ("poppy straw") som inneholder mer enn 50 vektprosent alkaloider er imidlertid **unntatt** fra denne posisjonen (se note 1.f til dette kapitlet).
2. **Lakriseksiakt** fra de tørkede røtter av en plante av *Leguminosae*-familien (*Glycyrrhiza glabra*). Varen ekstraheres under trykk i varmt vann og blir deretter konsentrert. Lakriseksiakt forekommer i flytende form eller i blokker, kaker, stenger, skiver eller pulverform. (Lakriseksiakt som inneholder mer enn 10 vektprosent sakkarose, eller som foreligger (dvs. er tilberedt) som sukkertøy uansett sukkerinnhold, er **unntatt**, se **posisjon 17.04**.)
3. **Humleeksiakt**.
4. **Pyrethrumeksiakt**, fremstilt hovedsakelig av blomstene fra forskjellige pyrethrumarter (for eksempel *Chrysanthemum cinerariaefolium*) ved ekstraksjon med et organisk oppløsningsmiddel, for eksempel normal heksan eller "petroleumeter".
5. **Ekstrakter av røttene av planter som inneholder rotenon** (derris, cubé, timbo, barbasco etc.).
6. **Ekstrakter og tinkturer av alle planter av slekten Cannabis**.
Cannabisharpiks, enten rå eller rensset, er **unntatt** (**posisjon 13.01**).
7. **Ginsengeksiakt** utvunnet ved ekstraksjon med vann eller alkohol, også i detaljpakninger.
Blandinger av ginsengeksiakt med andre ingredienser (for eksempel laktose eller glukose) til bruk ved tilberedning av "te" eller drikkevarer er **unntatt** (**posisjon 21.06**).
8. **Aloe**, en fortykket saft med en meget bitter smak, utvunnet av forskjellige arter av planten med samme navn (av *Liliaceae*-familien).
9. **Podofyllin**, et harpiksaktig stoff som uttrekkes med alkohol av de tørkede rotstokkene av *Podophyllum peltatum*.

10. **Kurare**, en vandig ekstrakt av bladene og barken av forskjellige planter av *Strychnos*-familien.
11. **Kvassiaekstrakt (*Quassia amara*)** fås av veden i busken med det samme navn (*Simaroubaceae*-familien) som vokser i Syd-Amerika.
- Kvassin, den viktigste bitterekstrakt fra veden i kvassiabusken (*Quassia amara*), er en heterosyklisk forbindelse som hører under **posisjon 29.32**.
12. **Andre medisinske ekstrakter**, for eksempel av belladonna, trollhegg, cascara sagrada, hvitløk, søtrot, jalaprot, kinabark, rabarbra, sarsaparilla, tamarind, vendelrot, furuknopper, koka, kolokvint, ormetelg, trollhassel, bulmeurt, melldrøye.
13. **Manna**, en stivnet, søt saft som utvinnes av visse arter asketre ved innsnitt i barken.
14. **Fuglelim**, en klebrig, seig, grønnaktig masse utvunnet av kristtorn og av bærene av misteltein.
15. **Vandig ekstrakt** utvunnet av kasjapulv. Kasjabelger og kasjapulv er imidlertid **unntatt (posisjon 12.11)**.
16. **Kinogummi**, en fortykket saft av visse tropiske trær, brukes som garvestoff og i medisinen.
17. **Japanlakk (kinalakk)** (naturlig lakk), en saft som fås ved innsnitt i visse arter av busken rhus (urushi) som vokser i Det fjerne Østen (for eksempel *Rhus vernicifera*). Den brukes til bestrykning eller dekorering av forskjellige varer (for eksempel serveringsbrett, kister etc.).
18. **Papayasaft**, saften av melontreet, også inntørket, men ikke så ren som papain-enzym. (De agglomererte latekspartiklene kan fremdeles ses ved mikroskopisk undersøkelse.) Papain er **unntatt (posisjon 35.07)**.
19. **Kolaekstrakt**, fremstilt av kolanøtter (frø av forskjellige *Cola*-arter, for eksempel *Cola nitida*) og brukes hovedsakelig ved fremstilling av visse drikkevarer.
20. **Cashew-nøtteskallekstrakt**. Flytende polymerer av cashew-nøtteskallekstrakt er imidlertid **unntatt (vanligvis posisjon 39.11)**.
21. **Vaniljeoleoresin**, (av og til feilaktig benevnt "vaniljeresinoid" eller "vaniljeeekstrakt").

Saftene under denne posisjonen er vanligvis fortykket eller fullstendig stivnet. **Ekstraktene** kan foreligge i flytende form, som pasta eller i fast form. "**Tinkurer**" er ekstrakter som fortsatt er oppløst i den alkohol som ble brukt ved utvinningen, og de såkalte "**fluid extracts**" er oppløsninger av ekstrakter i for eksempel alkohol, glyserol eller mineralolje. Tinkurer og "fluid extracts" er i alminnelighet standardiserte (pyrethrumekstrakt kan for eksempel være standardisert ved tilsetning av mineralolje for å fremstille handelskvaliteter med et standard pyrethrininnhold på for eksempel 2 %, 20 % eller 25 %). **Ekstrakter i fast form** fremstilles ved inndamping av oppløsningen. Av og til tilsettes slike ekstrakter nøytrale stoffer, dels for å gjøre dem lettere å pulverisere (for eksempel belladonnaekstrakt tilsatt pulverisert gummi arabicum), og dels for å få standardisert styrke (for eksempel ved tilsetning av bestemte mengder stivelse til opium for derved å oppnå en vare med et bestemt morfininnhold). Tilsetningen av slike stoffer har ingen betydning for klassifiseringen av disse faste ekstraktene. Ekstraktene kan imidlertid ikke underkastes ytterligere ekstraksjons- eller renseprosesser, for eksempel kromatografisk rensing, som øker eller reduserer visse forbindelser eller sammensatte forbindelser i en grad som ikke kan oppnås utelukkende ved hjelp av første løsningsmiddelekstraksjon.

Ekstrakter kan være enkle eller sammensatte. Enkle ekstrakter fås ved behandling av én enkelt planteart, mens sammensatte ekstrakter enten er blandinger av forskjellige enkle ekstrakter eller foreligger som uttrekk fra flere plantearter som er blandet sammen. Sammensatte ekstrakter (enten de foreligger som alkoholholdige tinkturer eller i annen form) inneholder derfor bestanddeler fra flere planteslag. Av slike ekstrakter kan nevnes sammensatt jalapekstrakt, sammensatt aloekstrakt og sammensatt kinabarkekstrakt, etc.

De vegetabiliske saftene og ekstraktene som hører under denne posisjonen, brukes vanligvis som råstoffer for en rekke produkter. Men de er **unntatt** fra posisjonen når de, ved tilsetning av andre stoffer, har fått karakter av næringsmidler, legemidler etc. De er også unntatt fra posisjonen når de er svært raffinert eller rensset, for eksempel ved hjelp av kromatografisk rensing, ultrafiltrering eller ytterligere ekstraksjonsprosesser (for eksempel væske-væske-ekstraksjon) etter første ekstraksjon.

Visse produkter under denne posisjonen som anses som narkotika i henhold til internasjonale avtaler, er oppført i den fortegnelse som avslutter kapittel 29.

Unntatt fra denne posisjonen er blant annet:

1. **Aromatisert sirup** som inneholder vegetabiliske ekstrakter (**posisjon 21.06**).
2. **Sammensatte preparater til fremstilling av drikkevarer**. Dette er vegetabiliske ekstrakter fra denne posisjonen som er tilsatt melkesyre, vinsyre, sitronsyre, fosforsyre, konserveringsmidler, skumagenser, fruktsafer etc. og av og til eteriske oljer. Slike varer føres vanligvis under **posisjon 21.06** eller **33.02**.
3. **Legemidler** (hvorav noen kalles "tinkturer") som består av vegetabiliske ekstrakter blandet med andre stoffer (for eksempel preparater som består av en blanding av kapsikumekstrakt, terpentinolje, kamfer og metylsalisylat, eller som består av en blanding av opiumtinktur, anisolje, kamfer og benzosyre) (**posisjon 30.03** eller **30.04**).
4. **Halvfabrikater for fremstilling av insektbekjempende midler**, som består av pyrethrumekstrakt fortynnet ved tilsetning av mineralolje i en slik mengde at pyrethrininnholdet er under 2 %, eller tilsatt andre stoffer, for eksempel "synergister", dvs. stoffer som virker sammen og forsterker virkningen (for eksempel piperonylbutoksid (**posisjon 38.08**)).

Unntatt fra posisjonen er også vegetabiliske ekstrakter blandet med hverandre (uten tilsetning av andre stoffer) og bestemt for terapeutisk eller profylaktisk bruk. Slike blandinger og liknende sammensatte medisinske ekstrakter fremstilt ved behandling av en blanding av planter, føres under **posisjon 30.03** eller **30.04**. Den siste posisjonen omfatter også enkle vegetabiliske ekstrakter som foreligger i doser for terapeutisk eller profylaktisk bruk eller i former eller pakninger for detaljsalg til slik bruk, selv om de ikke er av standardisert styrke eller i oppløst tilstand.

Posisjonen **omfatter ikke** flyktige, vegetabiliske oljer, resinoider og ekstraherte oleoresiner (**posisjon 33.01**). **Flyktige, vegetabiliske oljer** (som også kan utvinnes ved hjelp av oppløsningsmidler) atskiller seg fra varer under denne posisjonen ved at de hovedsakelig består av flyktige, velluktende stoffer. **Resinoider** atskiller seg fra ekstrakter under denne posisjonen ved at de er fremstilt ved ekstrahering av tørkede, naturlige ikke-celledelte vegetabiliske eller animalske, harpiksaktige materialer med hjelp av organiske oppløsningsmidler eller overkritiske væsker (for eksempel karbondioksid under trykk). **Ekstraherte oleoresiner** atskiller seg fra ekstrakter under denne posisjonen ved at de 1) er utvunnet av naturlige, celledelte rå plantematerialer (nesten alltid krydderier eller aromatiske planter), enten ved ekstrahering av organiske oppløsningsmidler eller overkritiske væsker og, 2) ved at de inneholder flyktige, velluktende stoffer sammen med ikke-flyktige smaksstoffer, og som definerer den karakteristiske lukt eller smak av krydderiet eller den aromatiske planten.

13

Unntatt fra denne posisjonen er dessuten følgende vegetabiliske produkter som hører under andre mer spesifiserte posisjoner i tolltariffen:

- a. Naturlige gummier, harpikser, gummiharpikser og oleoresiner (**posisjon 13.01**).
- b. Maltekstrakt (**posisjon 19.01**).
- c. Ekstrakter av kaffe, te eller maté (**posisjon 21.01**).
- d. Vegetabiliske safter og ekstrakter i form av alkoholholdige drikkevarer (**kapittel 22**).
- e. Tobakkekstrakt (**posisjon 24.03**).
- f. Kamfer (**posisjon 29.14**) og glycyrrhizin og glycyrrhizater (**posisjon 29.38**).
- g. Ekstrakter som brukes som blodtypereagenser (**posisjon 30.06**).
- h. Garvestoffekstrakter (**posisjon 32.01**).
- ij. Fargestoffekstrakter (**posisjon 32.03**).
- l. Naturgummi (kautsjuk), balata, guttaperka, guayule-gummi, chicle og liknende naturlige gummier (**posisjon 40.01**).

B. Pektinstoffer, pektinater og pektater.

Pektinstoffer (i handelen vanligvis kjent som "pektin") er polysakkarider hvis grunnstruktur består av polygalakturonsyrer. De finnes i planteceller, særlig hos frukt og grønnsaker, og fremstilles industrielt av reststoffer av epler, pærer, kveder, sitrusfrukter, sukkerbeter etc. Pektiner brukes hovedsakelig som gelatinerings- eller fortykningsmiddel ved fremstilling av marmelade, syltetøy etc. De kan være flytende eller i pulverform og hører under denne posisjonen også om de er standardiserte ved tilsetning av sukker (glukose, sakkarose etc.) eller andre stoffer (for å sikre en konstant styrke ved anvendelsen). Av og til inneholder de natriumcitrat eller andre buffersalter.

Pektinater er salter av pektininsyrer (delvis metoksylerede polygalakturonsyrer) og **pektater** er salter av pektinsyrer (demetoksylerede pektininsyrer). De har stort sett samme egenskaper og anvendelse som pektin.

C. Agar-agar og annet planteslim samt andre fortykningsmidler, også modifiserte, utvunnet av vegetabiliske stoffer.

Planteslim og fortykningsmidler utvunnet av vegetabiliske stoffer sveller ut i kaldt vann og oppløses i varmt vann og danner ved avkjøling en homogen, geléaktig masse vanligvis uten smak. De brukes hovedsakelig i stedet for gelatin ved tilberedning av mat, til fremstilling av appreturmidler for tekstiler og papir, som klaringsmiddel for visse væsker, til bakteriekulturer, i farmasien og til fremstilling av kosmetikk. De kan være modifiserte ved kjemisk behandling (for eksempel ved forestring, foretring, behandlet med boraks, syre eller lut).

Disse produktene hører fortsatt under denne posisjonen også om de er standardiserte ved tilsetning av sukker (glukose, sakkarose etc.) eller andre stoffer (for å sikre en konstant styrke ved anvendelsen).

De viktigste av disse varer er:

1. **Agar-agar** (eller **agar**) som blir fremstilt ved uttrekk av visse sjøalger hovedsakelig fra Det indiske hav eller Stillehavet, og som vanligvis foreligger i form av tørkede fibrer, flak, pulver eller - etter å være behandlet med syrer - som en geléaktig masse. I handelen kalles den "gelose", japansk gelatin, japanmose eller *Alga spinosa*.

2. **Frøhvitemel av johannesbrød** (*Ceratonia siliqua*) eller av **guarfrø** (*Cyamopsis psoralioides* eller *Cyamopsis tetragonoloba*). Det hører under denne posisjonen selv om det er modifisert ved kjemisk behandling for å forbedre eller stabilisere dets egenskaper som fortykningsmidler (viskositet, oppløselighet etc.).
3. **Karragen** fås ved uttrekk av karragenalger (også kjent som irsk mose eller perlemose). Det foreligger vanligvis som trevler, flak eller pulver. Denne posisjonen omfatter også planteslimstoffer fremstilt av karragen ved kjemisk omdanning (for eksempel "natriumkarragenat").
4. **Fortykningsmidler** fremstilt av gummier eller gummiarpikser som er gjort vannoppløselige ved behandling med vann under trykk eller på andre måter.
5. **Frøbladmel av tamarindfrø** (*Tamarindus indica*). Slikt mel hører under denne posisjonen også når det er modifisert ved varmebehandling eller kjemisk behandling.

Posisjonen omfatter ikke:

- a. Rå eller tørket tang, tare eller alger (vanligvis **posisjon 12.12**).
- b. Alginsyre og alginater (**posisjon 39.13**).

